

Fotografie: Simone Ronchetti

Verkade Paviljoen

‘De collectie van het Verkade Paviljoen bij het Zaans Museum in Zaandam is het resultaat van jarenlang verzamelen.’ Conservator Ellen van Veen: ‘Verkade begon eind 19e eeuw met het maken van brood en beschuit in een fabriek aan de Westzijde, en is een van de bekendste Nederlandse merken geworden. Al vroeg zag men bij dit bedrijf hoe belangrijk het is om de eigen geschiedenis vast te leggen. Men bewaarde bijvoorbeeld reclamemateriaal en verpakkingen, en men liet vele foto’s maken. Vooral de bouw van de fabrieken is minutieus vastgelegd. In alles wilde Verkade kwaliteit uitstralen, dus ook in de architectuur van de gebouwen. De beschuitfabriek was de mooiste. Deze heeft ook als voorbeeld gediend voor de architectuur van het Verkade Paviljoen. In dit paviljoen zien bezoekers hoe biscuit, chocolade en waxine werden gemaakt, en hoe de producten als merk in de markt werden gezet. De tentoonstelling staat symbool voor het Zaanse industriële erfgoed. Innovatie en kwaliteit staan van oudsher centraal bij Verkade. Het laboratorium is de spil van de fabriek. Daar wordt van alles uitgeprobeerd, wordt gezocht naar de perfecte smaak, en daar wordt ook het resultaat gecontroleerd. Proeven is essentieel. Een foto van een directeur die een biscuitje proeft is dan ook typerend voor Verkade (meest rechtse foto). Een bijzonder museumstuk is de chocoladeconche, de machine waarmee de ingrediënten voor chocolade gemengd werden. Chocolade is mede zo lekker door de sensatie van het smelten op je tong. Die kwaliteit krijg je door de ingrediënten suiker, cacaopoeder, melkpoeder en cacaoboter minstens 72 uur te roeren in de conche.
Het bedrijf heeft jarenlang albums uitgegeven waarvoor mensen, door Verkadeproducten te kopen, de plaatjes bij elkaar kon sparen. De zeer omvangrijke collectie originele Verkadeplaatjes is één van onze topstukken.
De collectie, die van groot cultuurhistorisch belang is, bevat aquarellen van kunstenaars zoals Jan Voerman en Edzard Koning en natuurteksten van Jac. P. Thijsse. De plaatjes waren toentertijd zo populair dat er een speciaal ruilkantoor voor was, waar men gratis de dubbele plaatjes kon omruilen. In de hoogtijdagen kwamen er wel twee tot drieduizend aanvragen per dag binnen en werkten er wel zo’n 25 mensen op deze afdeling.
De originele plaatjes zijn met groot vakmanschap gemaakt. Het verschil met de reproducties zie je meteen. Sinds de jaren 60 zijn ze veilig in een kluis bewaard. Voor het museum zijn de albums en de plaatjes professioneel gerestaureerd door Thea Vorstman en Floor Meijboom.’

Tips van het Verkade Paviljoen: *Verkadefabriek* *Meisjes van Verkade* *Zeepindustrie* *ADM Cocoamuseum* *Duyvis*

Fotografie: Simone Ronchetti

Czaar Peterhuisje

Een beetje verscholen op het Krimp ligt het beroemde Czaar Peterhuisje, een houten huisje uit 1632, beschermd door een stenen huls die er overheen is geplaatst. Bezoekers voelen zich er soms wat misselijk worden omdat de lijnen van het verzakte huisje niet meer gelijk staan met de horizon. Dat maakt het tot een belevenis, alsof je op een schip staat.
Bij het Czaar Peterhuisje gaat het vooral om de symbolische waarde. In 1697 bracht de toen 25-jarige tsaar een bezoek aan Zaandam waarbij hij overnachtte in dit huisje.
Tsaar Peter de Grote was van plan om de Russische scheepsbouw te moderniseren. Daarom wilde hij de Hollandse manier van schepen bouwen bestuderen. De roem van de Zaanse scheepsbouwers reikte ver en verschillende mannen waren al eens naar Rusland geweest om daar over te vertellen.
Op een Moskovische werf hadden Gerrit Kist en Peter de Grote elkaar leren kennen. Bij zijn bezoek aan Zaandam mocht hij daarom overnachten in het houten huisje van Kist.
Tsaar Peter kwam hier incognito maar was door zijn lengte een opvallende verschijning. Al snel ontstond er een oploop waardoor hij nauwelijks kon rondkijken. Uiteindelijk heeft hij maar zeven nachten in het huisje gelogeerd. Het verhaal dat hij de vergoeding voor het slapen pas 20 jaar later heeft betaald, wordt graag verteld.
De Hollandse intuïtieve manier van bouwen bleek niet geschikt voor de Russen. De Engelse manier van scheepsbouw, gebaseerd op studie, bleek beter overdraagbaar. Anna Paulowna, de vrouw van koning Willem II, kreeg het huisje later als kraamcadeau. Dankzij haar is het een bedevaartsoord geworden voor bewonderaars van de ondernemende tsaar Peter de Grote, die als eerste Russische vorst buiten de grenzen van zijn rijk reisde en het land moderniseerde.
De handtekeningen van de vele bezoekers die wilden laten weten dat ook zij hier geweest waren reflecteren de wereldgeschiedenis. Je vindt er handtekeningen van Russische tsaren en Hollandse vorsten. Eén handtekening zou van Napoleon zijn geweest, die het maar een klein huisje vond voor zo'n grote man. Maar die handtekening is niet meer herkenbaar. Ook de presidenten Gorbatsjov en Poetin zijn in het Czaar Peterhuisje geweest. Door deze bezoeken kreeg het huisje grote waarde. Tegenwoordig mogen er geen handtekeningen meer worden geplaatst. De geschiedenis is bevroren.

'De man was ruim twee meter. Het huis was echt klein voor hem.'

Tips van het Czaar Peterhuisje: *De Kuiperij op de Zaanse Schans* · *Scheepswerf Brouwer* · *Hogendijk* · *Beeld van tsaar Peter op de Dam* · *Beeld van de houtwerker*

‘Wij zijn zowel een podium als een schatkamer van wat Nederland op het gebied van klokken heeft voortgebracht.’

Fotografie: Simone Ronchetti

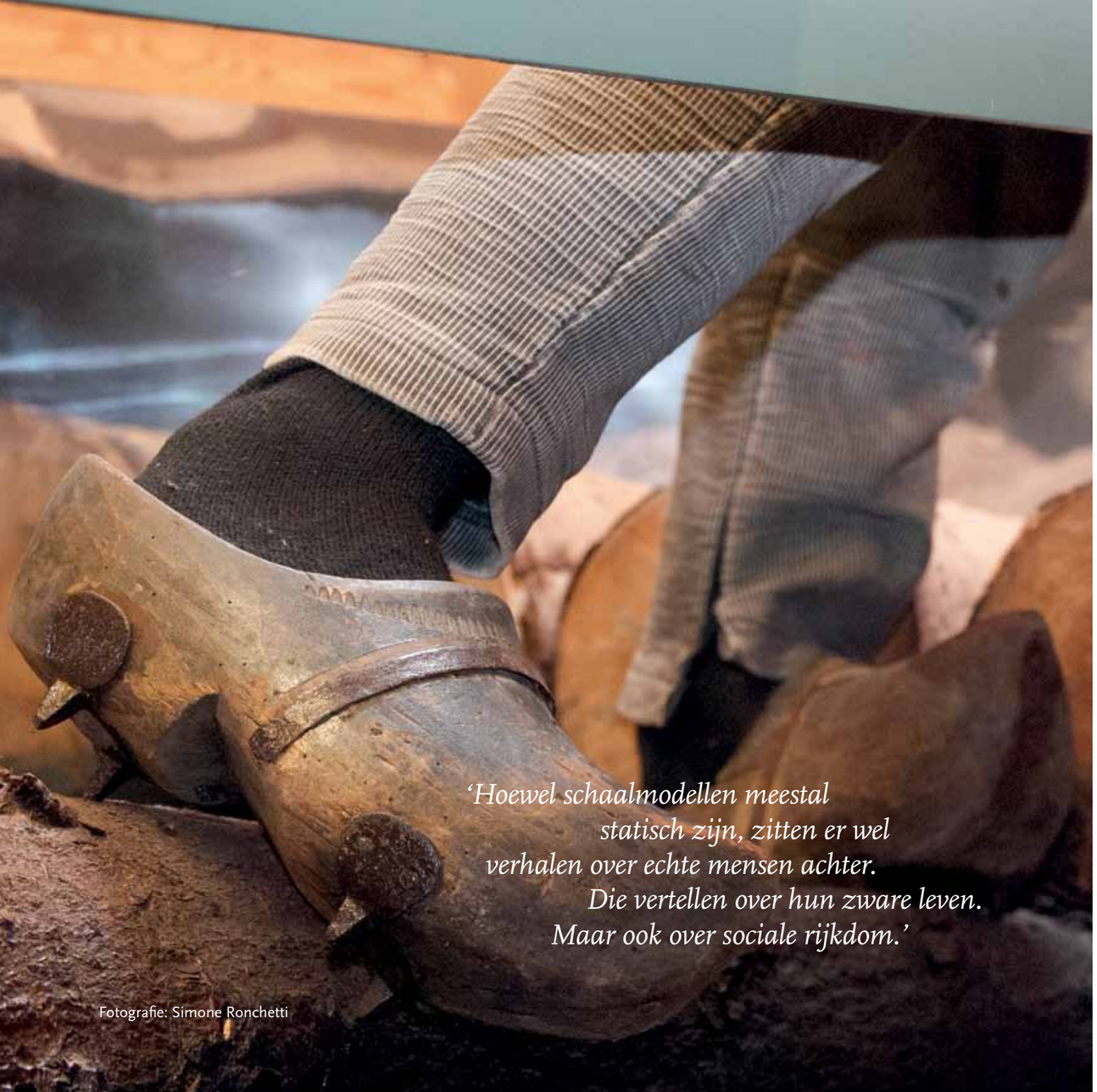
Uurwerkmuseum

De officiële naam van dit museum is Museum van het Nederlandse Uurwerk. ‘De echte klokkenkenner komt speciaal naar dit museum, omdat onze collectie hoog staat aangeschreven. We laten zien wat Nederlandse klokkenmakers uit alle periodes en regio’s hebben voortgebracht.’ Conservator Pier van Leeuwen vertelt graag over de collectie: ‘Voor mensen die een bijzondere interesse voor klokken hebben is het fantastisch om hier te komen. Maar we willen ook graag laagdrempelig zijn. Bezoekers van de Zaanse Schans lopen hier makkelijk naar binnen omdat de deur letterlijk open staat. De expositie start met enkele exemplarische topstukken op de begane grond. Aan de hand van deze klokken kun je prachtig de Nederlandse geschiedenis vertellen: van een klok met een VOC-tafereel tot en met een klok die verwijst naar Anne Frank. Je hoeft niet echt thuis te zijn in klokken om toch enthousiast naar buiten te gaan. Antieke klokken vertellen vaak prachtige verhalen. Ons bekendste topstuk is de slingerklok, die in de 17e eeuw uitgevonden werd door Christiaan Huygens. Ik noem het wel eens ‘De Nachtwacht onder de klokken’. Als sterrenkundige had Huygens een exacte tijdmeter nodig, maar klokken waren in die tijd slechts in staat om hele uren aan te geven. Door zijn uitvinding kon de tijd voor het eerst tot op de seconde precies worden gemeten.
Mijn lievelingsklok zie je op de meest rechtse foto hierboven. Het is een staande klok die rond 1675 gemaakt is door Anthonius de Hoevenaer. Let op het klaverblad met de vijf wijzers: één in het midden en vier er omheen. Hiermee worden niet alleen de uren, minuten en seconden aangewezen maar ook de datum, dag en de maanstand. Als de klok loopt dan zie je dat de minutenwijzer tegen de klok in draait. Er moest zoveel tegelijkertijd in de wijzerplaat worden verwerkt - waarbij de raderen in elkaar grijpen - dat ze om radertjes te besparen voor deze optie hebben gekozen. De klok is gefineerd met zwart ebbenhout: dat past bij de smaak uit die periode. De versieringen op de wijzerplaat zijn met een figuurzaag uit één plaat van verguld messing gezaagd. De lovertjes zijn eerst gegraveerd. Onderin staan in het Latijn de naam van de maker en de plaats Leiden.
We hebben ook een kamer met Zaanse klokken uit het eind van de 17e en begin van de 18e eeuw. Sommige klokkenmakers hadden de ambitie om niet in herhaling te vallen, maar steeds iets nieuws te bedenken. Bijzonder mooi zijn onze twee unieke handgemaakte Zaanse klokken die op een speciale manier lopen. Zulk technisch vernuft zie je niet vaak. De klok uit 1678 loopt op zijn eigen gewicht. In 12 uur zakt het hele gewicht naar beneden. De andere klok komt uit de kerk De Vermaning in Koog aan de Zaan en was verbonden met een grote wijzerplaat die in de kerkruimte zelf hing.’

Tips van Museum van het Nederlandse Uurwerk:

Restaurant de Smuiger *De Beeldbank Zaanstad* *Laag Holland*
Huiskamerconcerten Honig Breethuis *Papiermolen De Schoolmeester*

‘Hoewel schaalmodellen meestal statisch zijn, zitten er wel verhalen over echte mensen achter. Die vertellen over hun zware leven. Maar ook over sociale rijkdom.’

Fotografie: Simone Ronchetti

Molenmuseum

De ‘brievenbus’ op de eerste etage van het Molenmuseum in Koog aan de Zaan zal door weinig bezoekers echt bekeken worden. Voor museummedewerker Resi Veenman is het echter een belangrijk stuk: ‘Toen ik nog maar kort bij het museum werkte kwam een mevrouw ons een gedicht uit een nalatenschap brengen. Het had te maken met de voorstelling in de brievenbus (kleine foto rechts). Ik ging me verdiepen in de achtergrond en het verhaal kwam voor mij echt tot leven. ‘Een ijzingwekkende gebeurtenis, 8 april 1890’ is het verhaal van zeven molenmakers uit Zaandijk en Koog aan de Zaan die verdronken in de Zaan. Om dit verhaal goed te vertellen moet je bij het begin beginnen. In 1597 was ene Cornelis Corneliszoon van Uitgeest de eerste die het principe van de krukas toepaste in een molen en zo de draaiende beweging omzette in een op-en-neergaande. Hang er zaagbladen aan en de molen zaagt! Met zijn uitvinding ging hij naar Amsterdam, maar omdat het gilde van handzagers deze vernieuwing zag als een bedreiging voor hun broodwinning, kwam hij terug naar de Zaanstreek. Hier werd zijn idee wel omarmd. Dit was het begin van de molenindustrie die de Zaanstreek internationaal op de kaart zette.
De eerste molenmaker - niet te verwarren met een molenaar - startte in 1582 zijn bedrijf. Al snel stonden onze molenmakers hoog aangeschreven en bouwden ze overal molens, zelfs in Amerika. Voor de bouw van een molen in de Zaanstreek werden allereerst de zware onderdelen prefab gemaakt in een werkplaats. Vervolgens werden ze over de Zaan vervoerd naar de bouwplaats. Daar werden ze door de molenmaker met paardenkracht opgehesen en bevestigd. De molenmaker kwam vaak te voet naar de bouwplaats, en moest dan kilometers lopen met een zware tas met gereedschap.
Op die zwarte dag in 1890 hadden negen molenmakers hard gewerkt bij molen De Sint Willibrordus (bijgenaamd de verdwaalde boer). Ze waren moe. Acht van hen besloten met een bootje terug te gaan, een gammel schuitje. Eén molenmaker vertrouwde het bootje niet en koos er voor om te lopen. Het schuitje maakte al snel water en zonk. Helaas was er een dichte mist, en kon men de drenkelingen, die om hulp riepen, niet vinden. Slechts één molenmaker, die zich vasthield aan een roeispaan en half bewusteloos raakte, overleefde het drama.
Het gedicht dat door die mevrouw naar het museum werd gebracht heeft alles te maken met deze ramp. Het werd toentertijd namelijk verkocht, voor tien cent per stuk, en de opbrengst ging na aftrek van ‘onvermijdelijke kosten’ naar de weduwen en wezen van de ramp.
Dit verhaal vertel ik aan schoolkinderen om te laten zien dat er ook vroeger al inzamelingsacties werden gehouden.’

Tips van het Molenmuseum: *Batavia* *het Zwet* *Bart Nieuwenhuijs* *wandelroute Oost-Knollendam* *Molen de Huisman*

‘We willen de historie verlevendigen met verhalen, muziek en tentoonstellingen.’

Fotografie: Simone Ronchetti

Honig Breethuis

Wie het Honig Breethuis bezoekt stapt de woning van een oude Zaanse koopmansfamilie binnen. Een van de gastvrouwen leidt de bezoekers rond door de tuinkamer met het prachtige beschilderde behang en de Amsterdamse witjes, door de keuken met de smuiger, langs de bediendekamer, het kantoor en het kraamkamertje. In de Zaankamer nemen de gasten even plaats, natuurlijk met een kopje thee erbij, net zoals vroeger. Jan Nieuwhoff, voorzitter van het Honig Breethuis: ‘Het uitzicht vanuit deze kamer op de Zaanse Schans is wonderschoon. In de 18e eeuw stonden er zo’n 800 molens in de Zaanstreek. Rijke moleneigenaren vestigden zich hier in de Gouden Bocht. De families Honig en Breet maakten papier, zoals nu bijvoorbeeld nog bij molen De Schoolmeester gebeurt. Zij waren erg succesvol. Bijzonder is dat de Onafhankelijkheidsverklaring van de Verenigde Staten op papier van de familie Honig is afgedrukt. Een kopie hangt bij ons in de gang. In het huis hebben twee generaties Honig en daarna drie generaties Breet gewoond. De doopsgezinden, waar de families Honig en Breet ook toe behoorden, hielpen elkaar overal mee. Doopsgezinden vinden dat je de gemeenschap moet steunen waar je veel aan te danken hebt. Daarom heeft de familie het huis, inclusief een grote verzameling historische voorwerpen, aan de gemeente geschonken, op voorwaarde dat het openbaar bleef. Een groot deel van de collectie is te zien in het Zaans Museum. Maar we hebben hier ook nog veel. Onze verborgen textielverzameling is absoluut uniek. Ons zilver is eerste klas. Maar het gaat bij ons vooral om de beleving van mensen die de tijd nemen om bij ons op bezoek te komen. Bezoekers stappen nu bij de familie Breet binnen en zien hoe het huis er in de eerste decennia van de 19e eeuw wellicht uitzag. Het was een periode waarin ondernemerszin, arbeidsethos en het familieleven hoog in het vaandel stonden. Ik wil de bezoekers graag wijzen op de portretten in de gaanderij, van Jacob en Grietje Breet met hun drie dochters en twee zoons. Die mensen werkten niet alleen hard, het was ook een muzikale familie die op bruiloften van zich liet horen met gedichten, liedjes, sketches en verkleedpartijen. Let ook eens op het portret van Aagje Breet (foto rechts), met de gedroogde lavendel erboven. Gewoonlijk werd er in die tijd bijna alleen verslag gedaan van zaken. Over het dagelijks leven en emoties is daardoor minder bekend. Er is echter wel een verslag van Aagje’s vader, waarin hij vertelt hoe zijn jonge dochter Aagje is verdronken in de Zaan. Dat persoonlijke maakt het voor ons bijzonder.
We zijn overigens niet alleen een museum. Door onze lezingen, concerten en tentoonstellingen beginnen we echt een cultureel centrum te worden.’

Tips van het Honig Breethuis: *Zaans Museum* · *Museum van het Nederlandse Uurwerk* · *Sluizencomplex Zaandam* · *Poelboerderij* · *De Zaanse Kaper*

Fotografie: Simone Ronchetti

Kleine foto's v.n.l.r.:
foto 2: Walvisbot
foto 3: Sloophamer Schatkamer
foto 4: Grisaille 18e eeuw

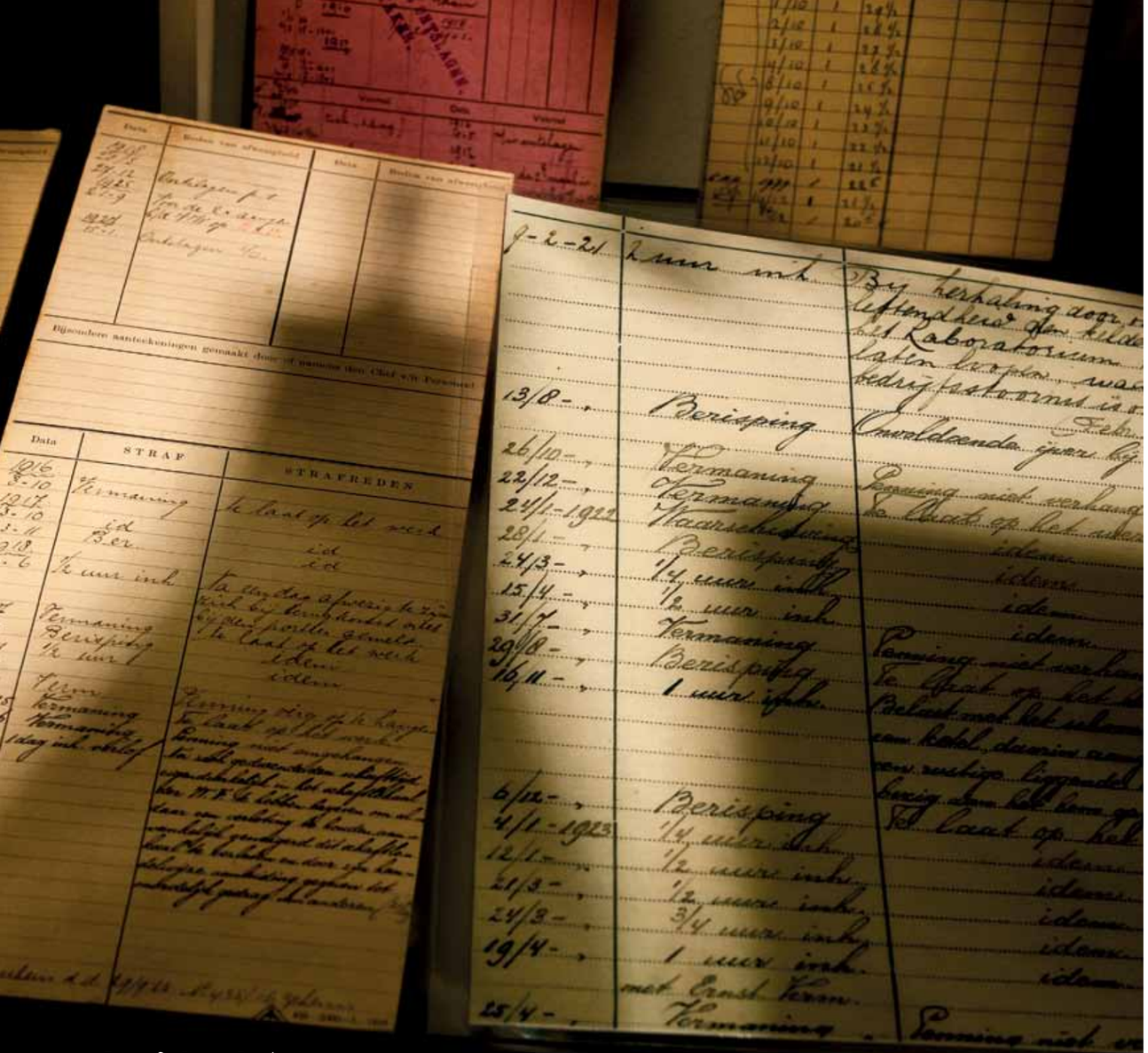
Zaans Museum

'Deze zwart-wit pentekening van de traankokerijen in Oostzaan is mijn topstuk.' Conservator Ellen van Veen: 'In het Zaans museum willen we graag de economie van de streek laten zien. We willen afbeeldingen van de omgeving tonen, bij voorkeur van zo lang mogelijk geleden. Schilderijen van de molens - toen ze nog fungeerden als fabrieken - zijn er weinig. Daarom is het schilderij van de traankokerijen in Oostzaan zo bijzonder. Op deze pentekening, een grisaille uit de 18e eeuw, zie je een aantal traankokerijen, waarvan er toentertijd wel meer in Oostzaan waren. In een traankokerij werd walvisspek verwerkt tot traan, wat een enorme stank met zich meebracht. Wanneer ik naar een schilderij kijk dan wil ik graag weten hoe mensen die tijd beleefden. Bij deze pentekening ruik ik bijna de stank.
De schilder van het topstuk, Adriaen van Salm, was vooral bekend van schilderijen van walvisvaarders. Hij heeft deze traankokerijen waarschijnlijk getekend in opdracht van een handelaar of een eigenaar van een traankokerij. Zichzelf heeft hij ook afgebeeld, al tekenend op een stoel. Het schilderij laat zien hoe mensen in die tijd werkten.
De walvisvaart is niet exclusief Zaans, maar de Zaanstreek is er wel lang bij betrokken geweest. De fluitschepen, 17e-eeuwse driemasters, werden op Zaanse werven voorzien van een dubbele huid voor de Noordelijke IJszee. Zo waren ze beter beschermd als het schip op het ijs liep. Bemanning voor de reizen werd gerekruteerd in de Zaanstreek. Op de laatste reis van walvisvaarder 'Willem Barendsz' in 1957 was de bemanning ook nog deels Zaans. De kaken van een van de walvissen die toen zijn gevangen, kun je bekijken in het museum. In de bodem van het Wormer- en Jisperveld worden nog altijd walvisbotten gevonden.
Het kunstwerk 'Sloophamer Schatkamer' van kunstenares Ida van der Lee is een ander bijzonder museumstuk, dat het verhaal van de huidige Zaandammers vertelt. Bewoners van de arbeiderswijk Vissershop, die moesten verhuizen omdat hun huis werd gesloopt, hebben hun herinneringen aan de wijk met allerlei verhalen opgeslagen in een kist. Als een schrijn werd deze kist, in een processie, naar het museum gebracht. Door de relieken leven de herinneringen voort.'

'Als je naar dit prachtige tafereel kijkt, dan ruik je bijna de stank van de traankokerijen.'

Tips van het Zaans Museum: *Poelenburg* *Onke plekken* *Polak & Schwarz* *Luchtoorlogmuseum Icarus et Mars* *Kalverpolder*

Fotografie: Simone Ronchetti

Hembrugmuseum

‘Bij de sluiting van Eurometaal in 2003 kreeg ik tranen in mijn ogen toen ik zag dat alles direct verkocht werd.’ Oud-medewerker Peter de Vries: ‘Om deze 324 jaar geschiedenis te bewaren ben ik zelf van alles gaan verzamelen en heb ik het Hembrugmuseum opgericht.’ Het museum verwacht halverwege 2013 samen met de Holland Route de deuren te openen vanuit het Stationsgebouw op het Hembrugterrein. Het beschrijft niet alleen de geschiedenis van het bedrijf. Voor oud-medewerkers weerspiegelt het hun eigen verhaal en illustreert het hun passie voor het bedrijf.
‘Het tegelplateau uit 1929 (foto rechtsboven) met een afbeelding van de Artillerie Inrichtingen - zoals het toen nog heette - is voor mij het belangrijkste onderdeel van de collectie. Het werd gemaakt vanwege het 250-jarige bestaan. De militaire architectuur met de mooie statige gebouwen is daarop goed zichtbaar. In haar hoogtijdagen, tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog, had het bedrijf 8500 mensen in dienst en daarmee was ze de grootste werkgever in de Zaanstreek. Mensen werkten hier vaak wel tientallen jaren, ook meerdere leden van dezelfde familie. Het feit dat er munitie werd gemaakt, was en is een hot item. Daardoor kreeg je een sfeer van ‘wij binnen tegen hun buiten’. Regelmatig waren er buiten het hek demonstraties. We moesten ons altijd verdedigen, maar voor ons was het gewoon werk. Zelf heb ik niets met de producten, maar wel met de mensen die er werkten.
Alles wat hier gebeurde was geheim. Het terrein was omheind en streng bewaakt. Mensen die de krant De Waarheid lazen, kwamen niet door de zeer strenge screening. Afhankelijk van je functie had je ook geheimhoudingsplicht. Als mensen jou probeerden uit te horen over defensiezaken moest je dat direct melden bij je chef.
Het bedrijf was geheel zelfvoorzienend, als een fort. We hadden bijvoorbeeld een eigen smederij, een chemisch lab, een energiecentrale, keukens en een enorme machinefabriek. Voor het personeel was er ook een medische dienst, inclusief tandarts. En als je iets nodig had, dan kon het gemaakt worden, want we hadden overal vakmensen voor. Het speelgoed voor de kinderen maakten we zelf, maar ook de cadeaus voor mensen die afscheid namen na een lang dienstverband.
Personeel werd sterk gestimuleerd om een opleiding te volgen die werd aangeboden door het bedrijf. Ze wisten mensen goed aan zich te binden. Ik heb mezelf opgewerkt van expeditiemedewerker tot transportmanager. De personeelsvereniging was heel sterk: er was bijvoorbeeld een eigen orkest en medewerkers kwamen hier dansen of een toneelvoorstelling bijwonen. Ook sport en spel behoorden tot de mogelijkheden. Het bedrijf verbond mensen met elkaar. Nog steeds ontmoeten oudwerknemers elkaar.’

Tips van het Hembrugmuseum: *Krommeniedijk* *Dam tot Damloop* *Politiemuseum* *Vereniging Zaans Erfgoed* *Gé Dubbelman*

Fotografie: Simone Ronchetti

Natuurmuseum E. Heimans

‘In het Natuurmuseum bezoek je de huiskamer, de studeerkamer, de schuur en het binnenplaatsje van de oude bioloog E. Heimans in Zaandam. Op een speelse manier willen we kinderen zo kennis laten maken met de stadse natuur.’ Hennie Roode leidt al meer dan 25 jaar kinderen rond door het museum.

‘Het is echt een museum waar een kind op onderzoek uit moet. Bijzonder is de kist in het schuurtje (foto rechtsboven). De kist zelf heeft verre reizen gemaakt, maar het gaat ons vooral om de inhoud. Je hoort eerst het gezoem van wespen. Mensen moeten wel drie keer kijken voor ze het door hebben. In de kist zie je twee oude poppen, een gebreide en een mikapop, die helemaal zijn bedekt met een wespennest. De poppen waren van een oudere vrouw in Zaandam, die veel last had van wespen en die de hulp inriep van de ongedierbestrijdingdienst. Die deed bij haar op zolder deze bijzondere vondst. Een koningin was ooit via een klein gaatje de zolder binnengekropen en had een heel klein nestje gebouwd op een van de poppen. Uit de eerste eitjes kwamen de werksters, die aan de slag gingen. Uiteindelijk hebben wel 10.000 wespen meegewerkt aan het nest, door aan het hout te knagen, waar ze wat vocht aan toevoegden, zodat er een flinterdun papierlaagje over de poppen werd gevormd. De vrouw vond de poppen luguber, maar gelukkig heeft de ongedierbestrijdingdienst ze bij ons gebracht. Zo krijgen we wel vaker bijzondere spullen. Bijvoorbeeld de kies van de langharige mammoet, die in de studeerkamer staat. Er zijn in Oostzaan ook andere overblijfselen van de langharige mammoet gevonden, zoals een bot van een poot, die goed bewaard is gebleven in het veen. Deze is wellicht wel tien tot vijftienduizend jaar oud. Bij opgravingen kom je overblijfselen tegen van dieren die al lang zijn verdwenen. In latje nummer zeven in de studeerkamer kun je onder andere de fossielen zien van een drol van een dinosaurus en een afgietsel van een vliegende dino.

Kenmerkend voor de Zaanse natuur is het veenweidegebied dat de stad aan meerdere kanten omsluit. Dat laten wij natuurlijk ook zien in het museum. De opgezette dieren veranderen we elk seizoen. Zo sluiten we aan bij de cyclus van de natuur. De mol staat er echter altijd. Om het veenweidegebied ook echt te beleven organiseren we enkele keren per jaar een tocht met een boot door het Guisveld. Dan kun je echt proeven, voelen en zien hoe mooi dit gebied is. En natuurlijk kun je dan het trilveen uitproberen.

We bedenken van alles waarbij we de fantasie van de jonge bezoeker prikkelen. Vooral de geheimzinnige objecten en de dieren uit hun omgeving vinden ze het leukste.’

Tips van het Natuurmuseum: *Guisveld* *Darwinpark* *Heemtuin* *Gooody Fooods* *Waterpolo*